

Якушава Алена Мікалаеўна

кандыдат філалагічных навук,
навуковы супрацоўнік аддзела
лексікалогіі і лексікаграфіі

Цэнтр даследаванняў беларускай культуры,
мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі
навук Беларусі

г. Мінск, Беларусь

Alena Yakushava

PhD in Philology, research staff member
of the Department of Lexicology
and Lexicography

Research Centre for the Belarusian Culture,
Language and Literature of the National
Academy of Sciences of Belarus

Minsk, Belarus

bbavvora66@rambler.ru

ПРА АСАБЛІВАСЦІ СЕМАНТЫКА-ГРАМАТЫЧНАЙ
СПАЛУЧАЛЬНАСЦІ СЛОЎ У МАСТАЦКІМ ТЭКСЦЕ
(на прыкладзе твораў І. Шамякіна)

ON THE ISSUES OF SEMANTICAL-GRAMMATICAL CO-OCCURRENCE
OF WORDS IN A LITERARY TEXT
(on the Example of I. Shamyakin'Works)

У артыкуле на матэрыяле мастацкіх твораў І. П. Шамякіна даследуюцца некаторыя пытанні семантыка-граматычнай спалучальнасці слоў, іх сінтагматычныя адносіны паміж сабой. Паказваецца роля граматычнай спалучальнасці розных лексіка-граматычных разрадаў слоў. Раскрываецца значнасць граматычнай спалучальнасці, якая фіксуе больш агульныя заканамернасці ўжывання слова. Аналізуецца структура словаспалучэнняў, абумоўленая семантыкай і прыналежнасцю яе кампанентаў да пэўных часцін мовы. Граматычная спалучальнасць даследуецца ў яе непарыўнай сувязі з лексічнай спалучальнасцю як важнейшым індывідуальным сродкам праяўлення значэння слова і яго парадыгматычных сувязей.

К л ю ч а в ы я с л о в ы : моўныя адзінкі; граматычная спалучальнасць; сінтаксічныя сувязі; словазлучэнне; граматычная форма; часціна мовы; сінтаксічная канструкцыя.

In the article, based on the material of the literary works of I. P. Shamyakin, some questions of the semantical-grammatical co-occurrence of words, their syntagmatic relations with each other are investigated. The role of grammatical co-occurrence of different lexical and grammatical categories of words is shown. The significance of grammatical co-occurrence is revealed, which fixes more general patterns of word usage. The structure of word combinations, determined by semantics and belonging of its components to certain parts of speech, is analyzed. Grammatical co-occurrence is studied in its continuous connections with lexical co-occurrence as the most important unique means of expressing the meaning of a word and its paradigmatic links.

Key words: language units; grammatical co-occurrence; syntactic links; phrase; grammatical form; part of speech; syntactic construction.

Тэкст – гэта адна з важнейшых лінгвістычных катэгорый, дзе моўныя адзінкі рэалізуюцца не ізалявана, а ў цеснай сувязі паміж сабой. Вывучэнне слова як цэнтральнай адзінкі мовы немагчыма без звароту да яго спа-

лучальнасці, таму што толькі ў спалучальнасці з іншымі словамі лексема праяўляе свае ўнутраныя якасці і патэнцыі. Сярод шматлікіх актуальных задач сучаснай лінгвістыкі адно з прыярытэтных месцаў належыць пытання вывучэння граматычнай спалучальнасці слоў, бо, як адзначаў В. У. Вінаградаў, “у правілах спалучэння слоў, у заканамернасцях розных відаў і тыпаў словаспалучэнняў ярка праяўляецца нацыянальная спецыфіка мовы” [1, с. 232]. Спалучальнасць з’яўляецца адной з фундаментальных уласцівасцей моўных адзінак, якая адлюстроўвае сінтагматычныя адносіны паміж імі.

Найважнейшым аспектам сінтаксісу з’яўляецца вывучэнне і вычарпальнае апісанне граматычнай спалучальнасці слоў, іх сінтагматычных асаблівасцей, прымет, якія абумоўліваюць іх здольнасць граматычна правільна спалучацца з іншымі словамі (адным словам, групай ці класам слоў). Граматычныя сувязі слоў у мове з’яўляюцца вынікам іхсэнсавага ўзаемадзеяння аднаго з адным. Многія лінгвісты звярталіся да праблемы граматычнай спалучальнасці. Гэтае пытанне закранаецца ў даследаваннях Б. А. Абрамава [2, с. 10], У. Р. Адмоні [3, с. 111], Б. А. Плотнікава [4, с. 5–6], Л. Д. Часнаковай [5, с. 5–8], Д. М. Шмялёва [6, с. 10–11] і інш. У працах такіх лінгвістаў, як Ю. Д. Абрэсян [7, с. 81], А. А. Валашэнка [8, с. 28], Л. І. Гаўрылава [9, с. 126–127], Д. Л. Дактарэвіч [10, с. 111], А. С. Кубракова [11, с. 26], даецца вызначэнне граматычнай спалучальнасці, падкрэсліваецца яе адрозненне ад спалучальнасці лексічнай.

Вывучэнне сферы спалучальнасці слова прадугледжвае даследаванне яго непасрэдных сінтаксічных сувязей. Гэтыя сувязі ляжаць у межах простага словазлучэння, якое з’яўляецца мінімальнай сінтаксічнай адзінкай і валодае пэўнай сінтаксічнай структурай. Аналіз сінтаксічных сувязей слова ў межах простага словазлучэння дае ўяўленне аб характэрных рысах яго граматычнай спалучальнасці. На думку Л. Д. Часнаковай, “рэалізацыя спалучальнасці здзяйсняецца толькі ў выглядзе некаторага спалучэння слоў – канструкцыі” [12, с. 90]. Канструкцыя як адзінка выказвання на сінтаксічным узроўні ўключае ў сябе паказчыкі лексічнага і марфалагічнага ўзроўней. Здольнасць слоў спалучацца паміж сабой вызначаецца не толькі іх семантычнымі, але і граматычнымі асаблівасцямі. Спалучальнасць з’яўляецца асобай граматычнай характэрнай адзнакай, якая ўласціва кожнай граматычнай форме. Лексічныя адзінкі заўсёды тым або іншым чынам граматычна аформленыя і ўступаюць у спалучэнні адна з адной па граматычных правілах. Пад *граматычнай спалучальнасцю* разумеецца магчымасць злучэння пэўных лексіка-граматычных разрадаў слоў у вызначанай граматычнай форме. З гэтага азначэння вынікае, што ўяўленне пра спалучальнасць у дачыненні да слова як моўнай адзінкі разглядаецца на сінтаксічным узроўні і цесна звязана з граматычнай структурай. Граматычная спалучальнасць залежыць ад прыналежнасці слова да пэўнай часціны мовы, ад яго граматычнай формы і сінтаксічнага статусу. Пры спалучальнасці слоў,

акрамя часцінамоўнага значэння, істотную ролю адыгрывае іх прыналежнасць да пэўнага лексіка-граматычнага разраду або граматычнай катэгорыі. Гэтым абумоўлена, напрыклад, магчымасць спалучэння прыслоўяў ступені з абстрактнымі назоўнікамі (*амаль непасрэднасць*), канкрэтных назоўнікаў з прыслоўямі месца (*ні хрэпу побач, нос угору, на сто метраў вакол*), адушаўлёных назоўнікаў з прыслоўямі месца і прыслоўямі ступені (*побач з нябожчыкам, дужа стары*).

У артыкуле на прыкладзе мастацкіх твораў І. Шамякіна мы разгледзім некаторыя асаблівасці семантыка-граматычнай спалучальнасці розных часцін мовы. Так, прыслоўі на *-а* рэдка спалучаюцца з назоўнікамі. Зафіксаваныя намі нешматлікія прыклады такога словазлучэння з'яўляюцца хутчэй за ўсё па-мастацку афарбаваным, выразным вобразным сродкам: – *А скажы шчыра [Тарас], сумна ў такой брыгадзе?* [Ш-5, с. 94]. *Мне прыгажэй з косамі* [Ш-2, с. 169]. Прыслоўі, утвораныя пры дапамозе суфікса *-ы*, сустракаюцца ў адзінкавых выпадках, што адлюстроўваецца і на прадуктыўнасці адпаведных словазлучэнняў: *па-дзявочы прыгожыя зубы, па-дзіцячы падкурчыўшы ногі*. Акалічнасныя прыслоўі, якія абазначаюць знешнюю прымету ў адносінах да яе носбіта і характарызуюць дзеянне, прымету або прадмет з боку месца, часу, мэты, прычыны і іншых акалічнасцей, шырока спалучаюцца з дзеясловамі і ўтвараюць з імі самы шматлікі і прадуктыўны тып. Гэтыя словазлучэнні маюць акрэсленае значэнне, ускладненае акалічнаснымі адценнямі месца, часу, сумеснасці, прычыны, мэты. Свабоднаму ўтварэнню канструкцый з акалічнаснымі прыслоўямі садзейнічае надзвычай развітая семантыка дзеяслоўна-прыслоўных словазлучэнняў. Прыслоўі сумеснасці спалучаюцца з дзеясловамі і вызначаюць дзеянне па спосабе яго ажыццяўлення: *Хоць чорт яго ведае: даглядае ці не даглядае, навізна ў іх – разам працуюць, хабарнікі* [Ш-4, с. 348]. Словазлучэнні з прыслоўямі прычыны абмежаваны з боку прыслоўяў, што абумоўлена граматычным аспектам іх утварэння і ўжывання. Так, прыслоўе *таму* спалучаецца з дзеясловам, які скіроўвае на абазначэнне прычыны дзеяння: *таму яе прыродная краса была там яркая, кідалася ў вочы* [Ш-3, с. 90].

Вобразнае ўжыванне агульнавядомых спалучэнняў з парадкавымі лічэбнікамі ў мастацкім тэксце пазбаўляе лічэбнік асноўнай граматычнай прыкметы: выступаць у якасці дакладнага абазначэння ліку або колькасці, таму нельга казаць у строгім значэнні тэрміна пра ўласна лічэбнікі, калі яны ўжываюцца як тропы. У дадзеным выпадку лічэбнікі як бы выходзяць за межы гэтай часціны мовы і набываюць ацэначнае значэнне. Напрыклад: *сустрэла мяне Валянціна Андрэеўна, настаўніца мая першая і незабыўная* [Ш-2, с. 326]. *Але гэта было першае юнацкае захапленне, а вядома, што яно заўсёды самае прыгожае* [Ш-2, с. 175], *Было першае спатканне ў жыцці. А каго яно не хвалявала? Хто не помніць свайго першага спаткання?* [Ш-2, с. 46], *Не маглі не скарыць мяне [Філіпчыка], ап'янелага ад першага кахання, ад першага пацалунку, такія просьбы, такія словы Катрусіны*

і кухарчыны [Ш-3, с. 251], *З поціскам яе [Жэні] цёплай рукі прыйшла да яго [Сашы] тая вялікая радасць і тое незвычайнае хваляванне, якое прыходзіць толькі раз у жыцці – у час першага кахання* [Ш-2, с. 42], *Успамінала [Вольга Пятроўна] сваё маленства і першае гора ў сям’і – смерць бацькі* [Ш-2, с. 21], *А гэтая [чарга] стаяла ціха, як бы прыслухоўваючыся да нечага – як слухаюць першы вясновы гром* [Ш-3, с. 252], *У наветры пырхалі першыя сняжынкi – патыхала зімой* [Ш-3, с. 267], *На дварэ ішоў снег – той добры першы снег, які ляціць лёгкімі пушынкамі, сцелецца роўна і прыносіць прыемны спакой і дрымоту* [Ш-2, с. 116].

Граматычная спалучальнасць няпэўных займеннікаў залежыць ад таго, на што яны няпэўна паказваюць. Калі на асобу ці прадмет, то яны звычайна ўваходзяць у граматычную аснову сказа: *Лісце шумела пад нагамі, і Наташы часам здавалася, што нехта шэпчаца за дрэвамі* [Ш-1, с. 209]. Калі няпэўна паказваюць на прымету ці прыналежнасць прадмета або на асобу ці прадмет, якія трэба вылучыць з групы іншых, то ў такой спалучальнай канструкцыі, акрамя назоўніка, прысутнічае і прыметнік: *Расказаў яму [Міколу] пра Мінск, пра надпольшчыкаў, часткова сказаў праўду пра сваю дзейнасць, некаторыя гераічныя ўчынкі сачыніў, каб узняць сваю ролю* [Ш-4, с. 120]. *Уначы Ярохін прачнуўся ад нейкага дзіўнага шуму* [Ш-1, с. 179]. *Ад гэтага пылу іх [людзей] чорнае цела набыло нейкі брудна-попелавы колер* [Ш-1, с. 216]. *Нейкі нядобры халадок штурхнуў у сэрца* [Ш-4, с. 178]. Найбольш распаўсюджанымі ў мастацкай мове з’яўляюцца спалучэнні азначальнага займенніка *самы* з атрыбутыўнымі кампанентамі як формы найвышэйшай ступені параўнання якасных прыметнікаў: *Самы шчаслівы і самы гарачы быў гэты кастрычніцкі дзень* [Ш-1, с. 263]. *Самыя мазолістыя, шурпатыя, а ўсё роўна – самыя мяккія* [Ш-3, с. 77]. Калі безасабовы дзеяслоў ужываецца ў словаспалучэнні ў пераносным значэнні, то, як правіла, наяўнасць назоўніка з’яўляецца абавязковым кампанентам у сінтаксічнай канструкцыі, таму што пры яго апушчэнні словаспалучэнне губляе ранейшы сэнс. З’яўленне субстантыўнага кампанента надае словаспалучэнню не толькі лексічную, але і граматычную завершанасць, садзейнічае рэалізацыі дзеясловам пераноснага значэння. У такіх словаспалучэннях безасабовае дзеянне ці стан з’яўляюцца канкрэтызаванымі: *Цяпер ён [Яўмен] успамінаў гэтыя сустрэчы, і ў яго так светла, так хораша рабілася на сэрцы* [Ш-2, с. 2]. Пры безасабовым дзеяслове ў словаспалучэнні магчыма наяўнасць назоўніка ў родным склоне з прыназоўнікам ад: *Ад хмар гэтых людзям рабілася трывожна і змрочна ...* [Ш-4, с. 183]. Такі назоўнік у роўнай ступені перадае і значэнне прычыны, і значэнне прылады дзеяння.

Граматычныя сувязі слоў у мове з’яўляюцца вынікамі іх сэнсавага ўзаемадзеяння аднаго з адным. Так, дзеепрыметнік як залежны кампанент субстантыўнага словаспалучэння ў структуры складаных словаспалучэнняў распаўсюджваецца іншымі словамі. У гэтым выпадку ўсе кампаненты словаспалучэння перадаюць адзінае значэнне: *выпацканы ў ікру тварык,*

добра адпрасаваны касцюм, запырсканыя гразю танкі, у зацененай таполямі халаднаватай настаўніцкай, з нізка апушчанай кудлатай галавою, неахайна падпяразаны селянін, у залітай амерыканскім сонцам кукурузе, чыста выгаленыя шчокі, чыста паголены твар. Граматычная спалучальнасць – гэта спалучальнасць граматычных форм. «Граматычны і семантычны пануючы бок не могуць лічыцца адзіным фактарам у вырашэнні пытання аб спалучальнасці, таму што граматычна залежны бок адыгрывае ролю рэгулятара, які вызначае дапушчальнасць сувязі і яе моц» [13, с. 196]. Напрыклад, дзеепрыметнікавыя словаспалучэнні развіваюцца пры дапамозе знамянальных і службовых слоў. У такіх развітых дзеепрыметнікавых слова-спалучэннях азначэнне перадаецца не толькі дзеепрыметнікам і назоўнікам, але і іншымі часцінамі мовы адначасова: *Сонца нядаўна схілілася з паўдня, але хавалася ўжо за лесам, і на дзялянку падаў доўгі зубчасты **цень, дзе-нідзе разрэзаны сонечнымі прасветамі*** [Ш-2, с. 122]. *Дзіўна, што не толькі прозвішчам, але і знешне ён [Раман Пятровіч] мала падобны на **чалавека маўклівага, панурага, не здаволенага жыццём*** [Ш-2, с. 54]. *Хвіліну Налётаў глядзеў на яе прыгожы стан, на косы, **блішчэўшыя золатам пад электрычным святлом, а потым усміхнуўся, ціха павярнуўся на каблуках і выйшаў*** [Ш-1, с. 86]. *Па лясной **сцежцы, звільстай і вузкай, засланай залатым дываном бярозавага лісця, ішлі тры чалавекі ў форменных шапках лясной варты*** [Ш-2, с. 122].

Спалучальнасць сінтаксічных адзінак абумоўлівае тыя або іншыя моўныя факты. На думку Р. Л. Алішчук [14, с. 18], І. А. Краснова [15, с. 7] і В. Я. Ломцевай [16, с. 8], пераходу дзеепрыметнікаў у прыметнікі можа садзейнічаць суседства з аднароднымі азначэннямі, выражанымі якаснымі прыметнікамі: *Кулямётчык глядзеў на мяне [Антоня]. Я бачыў яго **вочы, маладыя, насцярожаныя, пільныя*** [Ш-5, с. 70]. *Ігнат Макаравіч узняў галаву, паглядзеў на маладыя дрэвы, і добрая ўсмішка асвяціла яго **хмуры, задумлівы і заклапочаны твар, густа ўзараны маршчынамі*** [Ш-2, с. 133]. *Цяпер яна [Міхаліна] была звычайная, простая, мілая, **прыгожая маладая жанчына, трохі як бы стомленая за доўгі летні дзень*** [Ш-3, с. 90]. *Начная раса, што ёд, абпякала **падрапаныя, пабітыя, закарэлыя ад цыпак босыя ногі*** [Ш-2, с. 346]. “Наяўнасць прыметніка сярод аднародных членаў уплывае на аякашчванне дзеепрыметніка, які таксама з’яўляецца аднародным членам сказа”, – лічыць В. Я. Ломцева [16, с. 8].

“Сінтаксічная спалучальнасць – гэта магчымасць ужывання словаформ у пэўных канструкцыях; яна вызначаецца лексіка-граматычнай характарыстыкай слоў, якія спалучаюцца” [17, с. 17]. Так, дзеясловы пранікнення з прыстаўкай *пра-* маюць патрэбу ў залежным кампаненце, які абазначае месца, праз якое трэба пранікаць: ***Прачасіць кусты!*** [Ш-3, с. 201], *Ротмістр Ягашын паслаў казакоў **прачасіць сасняк** ...* [Ш-3, с. 201]. Дзеясловы руху з прыстаўкай *за-* незалежна ад сваёй семантыкі патрабуюць залежнага кампанента прасторавага значэння ‘накіраванне куды’, які не можа быць апушчаны

без страты для семантычнай і структурнай завершанасці выказвання: *Андрэй на хвіліначку дадому заскочыў – узяць у дальнюю дарогу хлеб ды сухія анучы* [Ш-3, с. 286].

Адпаведна азначэнню Д. М. Шмялёва, “сінтаксічная спалучальнасць слова вызначаецца яго лексіка-граматычнай характарыстыкай” [18, с. 216] і можа быць зразуметая “як магчымасць ужывання слова ў пэўных канструкцыях” [18, с. 216]. Так, адносныя займеннікі ўжываюцца для сувязі частак у складаназалежным сказе, дзе паказваюць адносіны даданай часткі да галоўнай і з’яўляюцца падпарадкавальнымі незалежна ад таго, з якімі часцінамі мовы спалучаюцца: *Яна [Вольга Пятроўна] успомніла ўнучку, яе словы, што ішлі ад шчырага дзіцячага сэрца* [Ш-2, с. 26].

Такім чынам, сінтагматычны патэнцыял моўнай адзінкі залежыць, з аднаго боку, ад яе прыналежнасці да пэўнай часціны мовы, а з другога – ад яе семантыкі. Найбольш характэрнай сінтаксічнай асаблівасцю дзеепрыметнікаў і парадкавых лічэбнікаў як часцін мовы з’яўляецца іх спалучальнасць з назоўнікам, у якой дзеепрыметнікі і парадкавыя лічэбнікі з’яўляюцца падпарадкаванымі кампанентамі, а канструктыўна вядучым, стрыжнявым – назоўнік. Сінтаксічнай уласцівасцю дзяслова з’яўляецца здольнасць распаўсюджвацца прыслоўем і назоўнікамі ва ўскосных склонах (з прыназоўнікамі і без прыназоўнікаў). Граматычная спалучальнасць фіксуе больш агульныя заканамернасці ўжывання слова, а лексічная спалучальнасць – больш індывідуальныя. Лексічная і сінтаксічная спалучальнасць слова з’яўляюцца важнейшым сродкам праяўлення значэння слова, яго парадыгматычных сувязей. Даследуючы словаспалучэнне з боку значэння, формы, функцыі, мы перш за ўсё звяртаемся да яго значэння, семантыкі, якая выяўляе істотныя асаблівасці граматычнай адзінкі. Сінтаксічная семантыка словаспалучэння ў многім вызначаецца лексічным напаўненнем кампанентаў, якія яго складаюць.

ЛІТАРАТУРА

1. *Виноградов, В. В.* Вопросы изучения словосочетаний (на материале русского языка) / В. В. Виноградов // Избранные труды. Исследования по русской грамматике ; редкол.: М. П. Алексеев [и др.]. – М. : Наука, 1975. – 559 с.
2. *Абрамов, Б. А.* О взаимодействии лексики и грамматики / Б. А. Абрамов // Вопросы описания лексико-семантической системы языка : тез. докл., Москва, 16–18 нояб. 1971 г. / Моск. гос. пед. ин-т иностр. яз. ; редкол.: А. А. Санкин (отв. ред.) [и др.]. – М., 1971. – Ч. 1. – С. 10–14.
3. *Адмони, В. Г.* Завершённость конструкции как явление синтаксической формы / В. Г. Адмони // Вопр. языкознания. – 1958. – № 1. – С. 111–117.
4. *Плотнікаў, Б. А.* Спалучальнасць слоў у беларускай мове : вучэб. дапам. / Б. А. Плотнікаў. – Мінск : Акад. кіравання пры Прэзідэнце Рэсп. Беларусь, 2005. – 113 с.

5. *Чеснокова, Л. Д.* Грамматическая сочетаемость слов в простом предложении и факторы, обуславливающие её / Л. Д. Чеснокова // Сочетаемость языковых единиц : сб. ст. / Таганрог. гос. пед. ин-т ; редкол.: Е. В. Олесеюк [и др.]. – Ростов н/Д, 1968. – С. 5–22.
6. *Шмелёв, Д. Н.* Синтаксическая сочетаемость слов в русском языке / Д. Н. Шмелёв // Рус. яз. в нац. шк. – 1961. – № 4. – С. 10–17.
7. *Апресян, Ю. Д.* Синонимия и синонимы / Ю. Д. Апресян // Вопр. языкознания. – 1969. – № 4. – С. 75–91.
8. *Волошенко А. А.* Сочетаемость слов: лингвистический аспект и проблемы методики обучения в условиях двуязычия / А. А. Волошенко // Сравнительно-исторический и типологический аспекты изучения русского языка в Белоруссии : сб. науч. тр. / Минск. гос. пед. ин-т ; редсов.: М. Г. Булахов [и др.]. – Минск, 1985. – С. 26–32.
9. *Гаврилова, Л. И.* Синтаксическая сочетаемость – «порог варьирования» семантики французских многозначных глаголов / Л. И. Гаврилова // Функционирование языковых единиц в контексте : сб. ст. / Воронеж. ун-т ; редкол.: И. В. Крылова [и др.]. – Воронеж, 1978. – С. 126–135.
10. *Докторевич Д. Л.* Соотношение синтаксической и лексической сочетаемости слов антонимического ряда strong – weak / Д. Л. Докторевич // Принципы и методы лексико-грамматических исследований : крат. содер. докл. I Межкафедр. сем-ра аспирантов-языковедов, Ленинград, 24–26 января 1972 г. / Ленинград. гос. пед. ин-т ; редкол.: В. И. Кодухов (отв. ред.) [и др.]. – Л., 1972. – Ч. 2. – С. 111–115.
11. *Кубрякова, Е. С.* Лексическая и синтаксическая сочетаемость слова и её отражение в процессах словообразования / Е. С. Кубрякова // Проблемы сочетаемости слов : сб. ст. / Моск. гос. пед. ин-т иностр. яз. ; отв. ред. Г. Ю. Князева. – М., 1979. – С. 24–31. – (Сборник научных трудов / Моск. гос. пед. ин-т иностр. яз. ; вып. 145).
12. *Чеснокова, Л. Д.* Конструкции с предикативным определением и структура предложения в современном русском литературном языке : материалы для спецкурса : в 2 ч. / Л. Д. Чеснокова. – Ростов н/Д : Рост. гос. пед. ин-т, 1972. – Ч. 1. – 136 с.
13. *Тагиев, М. Т.* Лексическое значение и сочетаемость слова / М. Т. Тагиев // Актуальные проблемы лексикологии : тез. докл. и сообщ. Всесоюз. науч. конф., Минск, 17–20 июня 1970 г. / Белорус. гос. ун-т ; редкол.: А. Е. Супрун (отв. ред.) [и др.]. – Минск, 1970. – С. 195–196.
14. *Олищук Р. Л.* Адъективация причастий настоящего времени действительного залога и прошедшего времени страдательного залога в эпистолярном наследии Марка Туллия Цицерона, Луция Аннея Сенеки и Плиния Младшего : автореф. дис. ... канд фил. наук : 10.02.14 / Р. Л. Олищук ; Тбилис. гос. ун-т. – Тбилиси, 1987. – 20 с.
15. *Краснов И. А.* Переход причастий в прилагательные в современном русском литературном языке : автореф. дис. ... канд фил. наук : 10.02.02 / И. А. Краснов ; Моск. обл. пед. ин-т. – М., 1955. – 15 с.

16. *Ломтева В. Е.* Переход причастий в прилагательные в современном русском литературном языке : автореф. дис. ... канд фил. наук : 10.02.02 / В. Е. Ломтева ; Саратов. гос. ун-т. – Саратов, 1954. – 14 с.
17. *Лашкевич, А. И.* Именные словосочетания со значением метафорического количества / А. И. Лашкевич. – Минск : Выш. шк., 1985. – 142 с.
18. *Шмелёв, Д. Н.* Современный русский язык. Лексика : учеб. пособие / Д. Н. Шмелёв. – М. : Просвещение, 1977. – 335 с.

КРЫНІЦЫ ПРЫКЛАДАЎ

Ш-1 – Шамякін, І. П. Збор твораў : у 23 т. / І. П. Шамякін. – Мінск : Маст. літ., 2010. – Т. 1 : Апавяданні, 1944–1951. – 478 с.

Ш-2 – Шамякін, І. П. Збор твораў : у 23 т. / І. П. Шамякін. – Мінск : Маст. літ., 2010. – Т. 2 : Апавяданні, 1953–2003. – 511 с.

Ш-3 – Шамякін, І. П. Збор твораў : у 23 т. / І. П. Шамякін. – Мінск : Маст. літ., 2011. – Т. 3 : Аповесці, 1945–1970. – 399 с.

Ш-4 – Шамякін, І. П. Збор твораў : у 23 т. / І. П. Шамякін. – Мінск : Маст. літ., 2011. – Т. 5 : Аповесці, 1988–1993. – 622 с.

Ш-5 – Шамякін, І. П. Сэрца на далоні : раман / І. П. Шамякін. – Мінск : Маст. літ., 2001. – 414 с.

Поступила в редакцию 28.03.2023